FarmKaset.ORG · ฟาร์มเกษตร

คู่มือปลูกพืช · เล่มที่ 21

คู่มือปลูกถั่วลิสง

คู่มือปลูกถั่วลิสง ตั้งแต่เลือกพันธุ์ ปลูก ใส่ปุ๋ย ป้องกันอะฟลาทอกซิน จนเก็บเกี่ยวและตากฝัก

14 บท · 5 ช่วง: ก่อนปลูก · ปลูก · ดูแล · แก้ปัญหาในแปลง · เก็บเกี่ยวและขาย

ฉบับปรับปรุง 22 พ.ย. 2569
ตรวจแหล่งอ้างอิง 22 พ.ย. 2569

อ่านฉบับล่าสุดออนไลน์ฟรี
farmkaset.org/xboard/peanut-guide

เกี่ยวกับคู่มือเล่มนี้

คู่มือปลูกถั่วลิสงฉบับเกษตรกร ตามเอกสารของกรมวิชาการเกษตร ตั้งแต่เลือกพันธุ์ขอนแก่นและไทนาน เตรียมดิน อัตราเมล็ด ระยะปลูก คลุกไรโซเบียม ปุ๋ย ยิปซัม ให้น้ำ พูนโคน โรคโคนเน่า ราสนิม ใบจุดสีดำ ยอดไหม้ เพลี้ยไฟ เสี้ยนดิน หนู วัชพืช ไปจนถึงป้องกันอะฟลาทอกซิน เก็บเกี่ยว ตากให้ความชื้นต่ำกว่า 9% และเก็บเมล็ดพันธุ์ พร้อมปฏิทินปลูกฤดูแล้งและฤดูฝน

คู่มือเล่มนี้เรียบเรียงจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ และคำแนะนำของหน่วยงานรัฐ ตัวเลขสำคัญมีเลขอ้างอิง [1] [2] ... ตรงกับรายการแหล่งอ้างอิงท้ายบท ข้อมูลที่หาแหล่งยืนยันไม่ได้ถูกตัดออก คำแนะนำเรื่องสารเคมีให้อ่านฉลากและปฏิบัติตามฉลากทุกครั้ง

เนื้อหาปรับปรุงอยู่เสมอ ฉบับพิมพ์นี้เป็นฉบับวันที่ 22 พ.ย. 2569 อ่านฉบับล่าสุดได้ที่ **farmkaset.org/xboard/peanut-guide**

การใช้งานและการเผยแพร่

คู่มือปลูกถั่วลิสง โดย FarmKaset.ORG อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาและแจกจ่ายได้ ทั้งไฟล์และฉบับพิมพ์ โดยไม่ต้องขออนุญาต แต่ไม่ควรแก้ไขเนื้อหา และต้องคงชื่อ FarmKaset.ORG ไว้ ตามสัญญาอนุญาต Creative Commons แสดงที่มา–ห้ามดัดแปลง 4.0 (CC BY-ND 4.0) **creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.th**

มีคำถามเรื่องการปลูก ตั้งกระทู้ถามได้ฟรีที่ **farmkaset.org** สอบถามเรื่องปุ๋ยและยาที่แนะนำในคู่มือ โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

สารบัญ

ช่วงที่ 1 · ก่อนปลูก

1 รู้จักถั่วลิสง 4

2 พื้นที่ ภูมิอากาศ และดิน 6

3 พันธุ์ถั่วลิสง 8

4 ปฏิทินปลูกฤดูแล้ง 10

5 ปฏิทินปลูกฤดูฝน 14

ช่วงที่ 2 · ปลูก

6 เตรียมดิน อัตราเมล็ด และระยะปลูก 18

ช่วงที่ 3 · ดูแล

7 ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม 20

8 น้ำ พรวนดิน และพูนโคน 22

ช่วงที่ 4 · แก้ปัญหาในแปลง

9 โรคถั่วลิสง 23

10 แมลงศัตรูและหนู 25

11 วัชพืช 27

12 เชื้อราและอะฟลาทอกซิน 29

ช่วงที่ 5 · เก็บเกี่ยวและขาย

13 เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์ 31

14 ผลผลิต ต้นทุน และกำไร 33

บทที่ 1 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

รู้จักถั่วลิสง

ถั่วลิสงสร้างฝักใต้ดินอย่างไร ฝักสดต้มกับฝักแห้งกะเทาะเปลือกต่างกันอย่างไร ผลผลิตเฉลี่ยของไทยเท่าไร และทำไมต้องระวังเชื้อราตั้งแต่ในแปลง

ทำเมื่อไหร่: **อ่านก่อนเริ่มปลูก**

สรุปสั้น

- ถั่วลิสงสร้างฝักใต้ผิวดิน เชื้อรา *Aspergillus flavus* ที่อยู่ในดินจึงเข้าทำลายฝักได้ง่าย สารอะฟลาทอกซินในเมล็ดถั่วลิสงจึงสูงกว่าพืชอื่น [2]
- ปี 2560 ไทยปลูกถั่วลิสง 120,909 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 304 กก./ไร่ ภาคใต้นิยมปลูกเป็นพืชแซมในสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล [4]
- ผลผลิตแบ่งเป็น 2 ทาง: **ฝักสด**ต้มขายภายใน 24 ชั่วโมง และ**ฝักแห้ง**กะเทาะเปลือก ตากให้ความชื้นต่ำกว่า 9% [1]

ฝักสดกับฝักแห้ง

	ถั่วฝักสด (ต้ม)	ถั่วฝักแห้ง
อายุเก็บเกี่ยว	80–90 วัน [1]	95–125 วัน ตามพันธุ์ ฤดูปลูก และสถานที่ [1]
พันธุ์ตัวอย่าง	ขอนแก่น 84-8 กาฬสินธุ์ 1 และ 2 [1]	ไทนาน 9 ขอนแก่น 5 84-7 9 [1]
ลักษณะ	ฝักขาวหรือฝักลาย เมล็ดมักมี 2–4 เมล็ด [1]	ฝักมักมี 2 เมล็ด เมล็ดสีชมพู [1]
หลังเก็บ	บรรจุกระสอบสะอาด ส่งตลาดภายใน 24 ชั่วโมง [1]	ตากบนแคร่ 3–5 วัน ให้ความชื้นต่ำกว่า 9% [1]

กรมวิชาการเกษตร [1]

ที่ภาคใต้ เกษตรกรนิยมปลูกถั่วลิสงเป็นถั่วต้ม พันธุ์ที่ปลูกกันมากคือ ไทนาน 9 และ สข.38 คิดเป็น 85% ของพื้นที่ปลูกถั่วลิสงในภาคใต้ [4] (บท พันธุ์ถั่วลิสง (หน้า 8))

รอบการปลูกสั้นๆ

1. **เตรียมดิน และปลูก** เมล็ดงอกมากกว่า 75% หยอด 2–3 เมล็ดต่อหลุม ลึก 5–8 ซม. [1] (บท เตรียมดิน อัตราเมล็ดและระยะปลูก (หน้า 18))
2. **ออกดอกจนฝักและเมล็ดพัฒนา** ราว 30–80 วัน เป็นช่วงที่ห้ามขาดน้ำ [1] (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))
3. **พรวนดินพูนโคน** ราว 40 วัน ให้เข็มดอกแทงลงดินได้ [1]
4. **ใส่ยิปซัม** ช่วงออกดอกถึงลงเข็ม ในแปลงที่ดินขาดแคลเซียม [3] (บท ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20))
5. **เก็บเกี่ยว** ฝักสด 80–90 วัน ฝักแห้ง 95–125 วัน [1] (บท เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์ (หน้า 31))

ภาพแนวคิด ลำดับและช่วงเวลาตามเอกสารเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสงของกรมวิชาการเกษตร [1]

ปลูกที่ไหน

ภาคใต้นิยมปลูกถั่วลิสงเป็นพืชแซมในสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผลไม้ยืนต้น และในนาหลังเก็บเกี่ยวข้าว พื้นที่ปลูกมากอยู่ที่สงขลา พัทลุง และปัตตานี [4] งานทดสอบเพิ่มผลผลิตในฤดูแล้งอยู่ที่ชัยภูมิ [3] ปลูกได้ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง ถ้าปลูกช่วงที่เหมาะสมผลผลิตและคุณภาพดีทั้งสองด้าน [4] (บท ปฏิทินปลูกฤดูแล้ง (หน้า 10) และบท ปฏิทินปลูกฤดูฝน (หน้า 14))

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗
3. ศศิธร ประพรม และขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ (2554–2558). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗
4. สมศักดิ์ แสงพระจันทร์ และคณะ (ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ศึกษาพันธุ์และฤดูปลูกที่เหมาะสมกับถั่วลิสงฝักต้มในจังหวัดสงขลา (ตุลาคม 2560–กันยายน 2563). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗

บทที่ 2 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

พื้นที่ ภูมิอากาศ และดิน

ถั่วลิสงต้องการอุณหภูมิเท่าไรช่วงโต และช่วงสร้างเมล็ด ดินแบบไหนเหมาะ ทำไมดินแน่นทำให้ฝักไม่ลง และดินขาดแคลเซียมต้องทำอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูก**

สรุปสั้น

- อุณหภูมิช่วงเจริญทางลำต้น 25–28 °C ช่วงพัฒนาเมล็ด 20–25 °C [2]
- ดินร่วนปนทรายหรือดินทราย ระบายน้ำดี ฝักลงดินง่าย ดินทรายไม่จำเป็นต้องพูนโคน [1]
- ดินที่ขาดแคลเซียมต้องใส่ปูนขาวก่อนปลูกหรือยิปซัมตอนออกดอก [1][3]

ภูมิอากาศ

ระยะ	อุณหภูมิที่เหมาะ
เจริญเติบโตทางลำต้น	25–28 °C
พัฒนาเมล็ด	20–25 °C

Vera Prasad และคณะ (2000) ที่อ้างในรายงานศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา [2]

ผลผลิตแต่ละช่วงวันปลูกแปรปรวนตามอุณหภูมิ ความยาววัน แสงแดด และน้ำฝน [2] รายงานสงขลาพบว่าช่วงปลูกที่อยู่ในฤดูแล้งให้ผลผลิตฝักสดสูง [2] (บท ปฏิทินปลูกฤดูแล้ง (หน้า 10))

ดิน

- ถั่วลิสงปลูกได้หลายชนิดดิน แต่ดินที่เหมาะคือดินที่ระบายน้ำและอากาศดี ให้เข็มดอกและฝักลงดินได้ง่าย: ดินร่วน ร่วนปนทราย หรือทราย [1]
- ดินแน่นและหน้าดินแข็ง เข็มแทงลงดินยาก ต้องพรวนดินพูนโคนตอนอายุราว 40 วัน แต่ดินทรายหรือร่วนปนทรายไม่จำเป็นต้องพูนโคน [1] (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))
- **พื้นที่เปิดใหม่ ดินอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือไม่เคยปลูกถั่วลิสง** ควรคลุกเมล็ดด้วยไรโซเบียม [1] (บท ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20))
- **ดินแคลเซียมต่ำ** ใส่ปูนขาว 100–200 กก./ไร่ ไถกลบก่อนปลูก 2 สัปดาห์ หรือยิปซัม 50 กก./ไร่ [1]

ส่งดินตรวจได้ที่ไหน

ส่งตัวอย่างดินเข้าตรวจวิเคราะห์ได้ที่ iLab (ilab.work) ดูวิธีเก็บตัวอย่างให้ถูกต้องได้ที่ วิธีเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ หรือสอบถามสถานีพัฒนาที่ดินในจังหวัดของกรมพัฒนาที่ดิน เมื่อได้ผลแล้วนำค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มาใช้เลือกสูตรและอัตราปุ๋ยในคู่มือเล่มนี้

น้ำ

ช่วงออกดอกจนถึงเมล็ดพัฒนา อายุราว 30–80 วัน เป็นช่วงที่ต้องไม่ให้ถั่วลิสงขาดน้ำ [1] ขาดน้ำใกล้เก็บเกี่ยวยังเพิ่มความเสี่ยงเชื้อรา (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. สมศักดิ์ แสงพระจันทร์ และคณะ (ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ศึกษาพันธุ์และฤดูปลูกที่เหมาะสมกับถั่วลิสงฝักต้มในจังหวัดสงขลา (ตุลาคม 2560–กันยายน 2563). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗
3. ศศิธร ประพรม และขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ (2554–2558). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗

บทที่ 3 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

พันธุ์ถั่วลิสง

พันธุ์ถั่วลิสงของกรมวิชาการเกษตรมีอะไรบ้าง พันธุ์ไหนทำถั่วต้ม พันธุ์ไหนกะเทาะเปลือก อายุเก็บเกี่ยวกี่วัน ผลผลิตเท่าไร และต้านทานโรคยอดไหม้ได้หรือไม่

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนซื้อเมล็ดพันธุ์**

สรุปสั้น

- พันธุ์ฝักแห้งกะเทาะเปลือก: ไทนาน 9 ขอนแก่น 5 6 84-7 9 พันธุ์ฝักต้ม: ขอนแก่น 84-8 กาฬสินธุ์ 1 และ 2 [1]
- ขอนแก่น 6 เมล็ดโตที่สุดในกลุ่มฝักแห้ง (100 เมล็ดหนัก 83 กรัม) และต้านทานโรคยอดไหม้ [1]
- เกษตรกรชัยภูมิพอใจขอนแก่น 6 มากกว่า 84-7 เพราะเก็บได้เร็วกว่า [3] ที่สงขลา สข.38 ให้ผลผลิตฝักสดสูงกว่าขอนแก่น 84-8 ในงานทดลองนั้น [4]

พันธุ์ฝักแห้ง

พันธุ์	ลักษณะเด่น	เก็บเกี่ยว (วัน)	100 เมล็ด (กรัม)	ผลผลิตฝักแห้ง (กก./ไร่)
ไทนาน 9	กะเทาะเปลือก ฝักมี 2 เมล็ด เปลือกบาง เมล็ดสีชมพู ปรับตัวได้ดี ปลูกได้ทุกสภาพแวดล้อม	95–105	42	260
ขอนแก่น 5	ลายฝักชัด ฝักมี 2 เมล็ด ฤดูแล้งที่ให้น้ำผลผลิตสูงและเมล็ดโตกว่าฤดูฝน	90–110	51	300
ขอนแก่น 6	เมล็ดโต ฝักแห้งหรือฝักต้ม ฝักมี 2–3 เมล็ด เมล็ดพักตัว ~4 สัปดาห์หลังเก็บ ต้านทานโรคยอดไหม้	109–120	83	580
ขอนแก่น 84-7	ลายฝักปานกลาง ฝักมี 2 เมล็ด เมล็ดมีการพักตัว	98–125	54	315
ขอนแก่น 9	ลายฝักชัด ฝัก 2 เมล็ด เมล็ดโตกว่าขอนแก่น 5 และไทนาน 9	95–115	52.8	264

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง กรมวิชาการเกษตร [1] ผลผลิตเป็นค่าที่เอกสารระบุ ขึ้นกับพื้นที่และปี

พันธุ์ฝักต้ม

พันธุ์	ลักษณะเด่น	เก็บฝักสด (วัน)	100 เมล็ด (กรัม)	ผลผลิตฝักสด (กก./ไร่)
ขอนแก่น 84-8	ฝักขาว ลายฝักชัด มี 2–4 เมล็ด เมล็ดสีชมพู (ฝักแห้ง 95–110 วัน ผลผลิตฝักแห้ง 290 กก./ไร่)	85–90	50	785
กาฬสินธุ์ 1	ฝักขาว อวบ มี 2–3 เมล็ด เปลือกเรียบ เมล็ดสีแดง	80–85	40	460
กาฬสินธุ์ 2	ฝักขาวมี 3–4 เมล็ด ลายชัดลึก เปลือกหนาแข็ง	100–110	39	530–650

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง กรมวิชาการเกษตร [1]

รายงานสงขลา (ปี 2560–2563) ระบุว่า สข.38 ที่เกษตรกรปลูกกันมานานมีผลผลิตฝักสดเฉลี่ย 506 กก./ไร่ และขอนแก่น 84-8 ให้ผลผลิตฝักสด 643–786 กก./ไร่ [4]

เลือกอย่างไร

- **ถ้าขายถั่วต้ม** ใช้พันธุ์ฝักสด และเก็บให้ตามอายุฝักสด ส่งตลาดภายใน 24 ชั่วโมง (บท เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์ (หน้า 31))
- **ถ้าขายฝักแห้ง** ใช้พันธุ์ฝักแห้ง ฤดูแล้งที่ให้น้ำได้เมล็ดโตและผลผลิตสูงกว่าฤดูฝน (ขอนแก่น 5) [1]
- **พื้นที่ที่เคยเป็นโรคยอดไหม้** ใช้ขอนแก่น 6 ซึ่งต้านทาน [1] (บท โรคถั่วลิสง (หน้า 23))
- งานทดสอบที่ชัยภูมิรายงานว่าเกษตรกรพอใจขอนแก่น 6 ในระดับมากร้อยละ 65 ส่วน 84-7 ฝักและเมล็ดเล็กกว่า ทำให้ผู้รับจ้างเก็บไม่ชอบ เพราะเก็บได้ช้ากว่า [3]
- **เมล็ดพันธุ์** ควรเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการรับรองและตรวจสอบควบคุมคุณภาพ เพราะเชื้อโรคปนเปื้อนมากับเมล็ดพันธุ์ได้ [2] (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗
3. ศศิธร ประพรม และขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ (2554–2558). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗
4. สมศักดิ์ แสงพระจันทร์ และคณะ (ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ศึกษาพันธุ์และฤดูปลูกที่เหมาะสมกับถั่วลิสงฝักต้มในจังหวัดสงขลา (ตุลาคม 2560–กันยายน 2563). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗

บทที่ 4 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ปฏิทินปลูกฤดูแล้ง

ปลูกถั่วลิสงปลายฝนต่อฤดูแล้งต้องทำอะไรในแต่ละสัปดาห์ ให้น้ำเมื่อไหร่ ใส่ปุ๋ยและยิปซัมเมื่อไหร่ และเก็บเกี่ยวได้ช่วงไหน พร้อมเครื่องคำนวณจากวันปลูก

ทำเมื่อไหร่: **ทั้งรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- งานทดลองที่สงขลาปลูกฤดูแล้งช่วง 25 ธ.ค.–10 ม.ค. และ 1–16 ก.พ. ช่วงวันปลูกที่อยู่ในฤดูแล้งให้ผลผลิตฝักสดสูงสุด [3]
- ขอนแก่น 5 ฤดูแล้งที่ให้น้ำชลประทานให้ผลผลิตสูงและเมล็ดโตกว่าฤดูฝน [1]
- ช่วง 30–80 วันห้ามขาดน้ำ ให้ทุก 7–10 วัน [1]

ภาพรวมทั้งปี · ปฏิทินปลูกฤดูแล้ง (หมุนหน้ากระดาษเพื่ออ่าน · เดือนเป็นค่าโดยประมาณ)

เดือน	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
ต้นทำอะไร	ปลูก	ต้นกล้า	ออกดอก ลงเข็ม	ฝักแก่		
เก็บเกี่ยว (หน้า 31)				ฝักสด	ฝักแห้ง	
ปุ๋ย ยิปซัม (หน้า 20)	ปุ๋ยรองก้นร่อง		ยิปซัม			
น้ำ (หน้า 22)	ให้น้ำทุก 7–10 วัน โดยเฉพาะ 30–80 วัน					
ศัตรู (หน้า 25)	โคนเน่า เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อน		หนู เสี้ยนดิน			

คู่มือปลูกถั่วลิสงคุณภาพสูง โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกคนและทุกองค์กร ทำสำเนาแจกจ่ายได้ (ไม่ขายแก่ไข) · CC BY-ND 4.0

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ ฝนแต่ละปีและแต่ละพื้นที่มาเร็วช้าต่างกัน ให้ดูฝนจริงในพื้นที่ประกอบ

เดือนไหน ทำอะไร

ธ.ค.–ม.ค. ปลายฝน ต้นแล้ง

เตรียมดิน ปลูก

- ไถ ตากดิน 7–10 วัน พรวน (บท เตรียมดิน อัตราเมล็ด และระยะปลูก (หน้า 18))
- **ปลูก** ลึก 10 ซม. ในฤดูแล้ง คลุมดินด้วยฟางหลังปลูก 10–15 วัน รักษาความชื้น [1]
- คลุกไรโซเบียมถ้าเป็นพื้นที่ใหม่ ใส่ 12-24-12 ตามผลวิเคราะห์ดิน (บท ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20))

ม.ค.–ก.พ. แล้ง

ต้นกล้า ถึงออกดอก

- ให้น้ำตามความชื้นดิน ต้นกล้า 7–28 วันระวังโรคโคนเน่า (บท โรคถั่วลิสง (หน้า 23))
- ตรวจเพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อน ซึ่งระบาดรุนแรงช่วงอากาศแห้งแล้ง (บท แมลงศัตรูและหนู (หน้า 25))
- พรวนดินพูนโคนที่ราว 40 วัน ถ้าดินแน่น (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))

ก.พ.–มี.ค. แล้ง

ออกดอก ลงเข็ม ฝักพัฒนา

- **ห้ามขาดน้ำ** ช่วง 30–80 วัน ให้น้ำทุก 7–10 วัน (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))
- ใส่ยิปซัม 50 กก./ไร่ ช่วงออกดอกและลงเข็ม ถ้าดินขาดแคลเซียม [2]
- ขาดน้ำใกล้เก็บเกี่ยว เพิ่มความเสี่ยงอะฟลาทอกซิน (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

มี.ค.–พ.ค. ร้อนจัด

เก็บเกี่ยว

- ฝักสด 80–90 วัน ฝักแห้ง 95–125 วัน ตามพันธุ์ (บท เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์ (หน้า 31))
- ฤดูแล้งตากฝักได้ง่าย 3–5 วัน ให้ความชื้นต่ำกว่า 9% [1]

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ
เดือนในตารางอนุมานจากวันปลูกในงานทดลองที่สงขลา [3] ฤดูและฝนต่างกันตามภาค ให้ใช้วันปลูกจริงในเครื่องคำนวณด้านล่าง ฤดูแล้งต้องมีแหล่งน้ำให้ตลอด 30–80 วันแรกของดอกและฝัก ถ้าน้ำไม่พอควรเลือกฤดูฝน

ปลูกช่วงอื่น? ดู ปฏิทินปลูกฤดูฝน (หน้า 14) ซึ่งลำดับงานต่างจากหน้านี้

คำนวณวันทำงานจากวันปลูกของคุณ
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/peanut-guide/dry**

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. ศศิธร ประพรม และขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ (2554–2558). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗
3. สมศักดิ์ แสงพระจันทร์ และคณะ (ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ศึกษาพันธุ์และฤดูปลูกที่เหมาะสมกับถั่วลิสงฝักต้มในจังหวัดสงขลา (ตุลาคม 2560–กันยายน 2563). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗

บทที่ 5 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ปฏิทินปลูกฤดูฝน

ปลูกถั่วลิสงต้นฤดูฝนต้องระวังอะไร โรคราสนิมและโรคโคนเน่าระบาดช่วงไหน ฝนตกตอนเก็บเกี่ยวทำอย่างไร พร้อมเครื่องคำนวณจากวันปลูก

ทำเมื่อไหร่: **ทั้งรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- งานทดลองที่สงขลาปลูกต้นฤดูฝน 25 เม.ย.–10 มิ.ย. และปลายฤดูฝน 20 ก.ค.–30 ส.ค. ซึ่งผลผลิตฝักสดต่ำกว่าช่วงฤดูแล้ง [3]
- โรคลำต้นเน่าและราสนิมระบาดมากฤดูฝน [1]
- ปลูกด้วยวิธีอาศัยความชื้นในดิน ต้องเตรียมดินให้ละเอียด ไถ 2 ครั้ง พรวน 2 ครั้ง ยกร่องแล้วหยอดเมล็ด [1]

ภาพรวมทั้งปี · ปฏิทินปลูกฤดูฝน (หมุนหน้ากระดาษเพื่ออ่าน · เดือนเป็นค่าโดยประมาณ)

เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
ต้นทำอะไร	**ปลูก**	ต้นกล้า	**ออกดอก ลงเข็ม**	ฝักแก่		
เก็บเกี่ยว (หน้า 31)				**ฝักสด**	**ฝักแห้ง**	
ปุ๋ย ยิปซัม (หน้า 20)	**ปุ๋ยรองก้นร่อง**		**ยิปซัม**			
โรค (หน้า 23)		โคนเน่า ลำต้นเน่า ราสนิม ใบจุด				
น้ำ (หน้า 22)			ฝนทิ้งช่วงต้องให้น้ำ			

คู่มือปลูกถั่วลิสง โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้หน่วยงานเกษตรกรรมนำไปใช้ได้ (ไม่ดัดแปลง) · CC BY-ND 4.0

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ ฝนแต่ละปีและแต่ละพื้นที่มาเร็วช้าต่างกัน ให้ดูฝนจริงในพื้นที่ประกอบ

เดือนไหน ทำอะไร

เม.ย.–มิ.ย. ต้นฤดูฝน

เตรียมดิน ปลูก

- ฝนเริ่มตก ถ้าวัชพืชน้อยไถเปิดร่องแล้วหยอดเมล็ด ถ้าวัชพืชมากไถลึก 10–20 ซม. ตากดิน 7–10 วัน พรวน คราดเก็บเศษวัชพืช (บท เตรียมดิน อัตราเมล็ด และระยะปลูก (หน้า 18))
- ปลูก ลึก 5–8 ซม. คลุกไรโซเบียมในพื้นที่ใหม่ (บท ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20))

มิ.ย.–ก.ค. ฝนชุก

ต้นกล้า ถึงออกดอก

- ต้นกล้า 7–28 วันระวังโรคโคนเน่า (บท โรคถั่วลิสง (หน้า 23))
- ฝนชุกระวังลำต้นเน่าขาวและราสนิม ไม่ให้น้ำท่วมขังแปลงช่วงลงเข็มถึงเก็บเกี่ยว [1]
- พรวนดินพูนโคนที่ราว 40 วัน ถ้าดินแน่น (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))

ก.ค.–ส.ค. ฝนชุก

ออกดอก ลงเข็ม ฝักพัฒนา

- ใส่ยิปซัมถ้าดินขาดแคลเซียม (บท ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20))
- ฝนทิ้งช่วงอย่าให้ขาดน้ำใน 30–80 วัน (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))
- เพลี้ยอ่อนและหนอนชอนใบระบาดมากช่วงฝนทิ้งช่วง (บท แมลงศัตรูและหนู (หน้า 25))

ส.ค.–ก.ย. ปลายฝน

เก็บเกี่ยว

- ฝักสด 80–90 วัน ฝักแห้ง 95–125 วัน (บท เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์ (หน้า 31))
- ฝักแห้งตากให้ทันก่อนฝน ถ้าฝนตกฝักเปียกชื้นเสี่ยงเชื้อรา (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ

เดือนอนุมานจากวันปลูกในงานทดลองที่สงขลา [3] ฝนต่างกันตามภาค ใช้วันปลูกจริงในเครื่องคำนวณด้านล่าง ถ้าช่วงเก็บเกี่ยวตรงกับฝนตกหนัก ให้เลือกช่วงปลูกที่เก็บเกี่ยวได้ก่อนหรือหลังช่วงฝนชุก

ปลูกช่วงอื่น? ดู ปฏิทินปลูกฤดูแล้ง (หน้า 10) ซึ่งลำดับงานต่างจากหน้านี้

คำนวณวันทำงานจากวันปลูกของคุณ
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/peanut-guide/rain**

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. ศศิธร ประพรม และขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ (2554–2558). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗
3. สมศักดิ์ แสงพระจันทร์ และคณะ (ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ศึกษาพันธุ์และฤดูปลูกที่เหมาะสมกับถั่วลิสงฝักต้มในจังหวัดสงขลา (ตุลาคม 2560–กันยายน 2563). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗

บทที่ 6 · ช่วงที่ 2 ปลูก

เตรียมดิน อัตราเมล็ด และระยะปลูก

เตรียมดินปลูกถั่วลิสงอย่างไร ใช้เมล็ดกี่กิโลกรัมต่อไร่ ระยะปลูกเท่าไร หยอดกี่เมล็ดต่อหลุม ลึกเท่าไร และคลุมฟางช่วยอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกและวันปลูก**

สรุปสั้น

- ใช้เมล็ดที่งอกมากกว่า 75% อัตรา 12–15 กก./ไร่ (เมล็ดกะเทาะเปลือก) [1]
- ระยะปลูก 40–50 × 10–20 ซม. 2–3 เมล็ดต่อหลุม หรือ 32,000–48,000 ต้น/ไร่ ลึก 5–8 ซม. ฤดูแล้งลึก 10 ซม. [1]
- คลุมดินด้วยฟางหลังปลูก 10–15 วัน ช่วยรักษาความชื้น [1]

เตรียมดิน

วิธีปลูก	เตรียมดิน
ฤดูฝน วัชพืชน้อย	ไถเปิดร่องแล้วหยอดเมล็ด [1]
ฤดูฝน วัชพืชมาก	ไถลึก 10–20 ซม. ตากดิน 7–10 วัน พรวน แล้วคราดเก็บเศษซากวัชพืช [1]
ปลูกแบบให้น้ำชลประทาน	ไถพรวนดินและยกร่องปลูก ช่วยให้ดินบริเวณรากร่วนซุย และให้น้ำได้สะดวก [1]
ปลูกแบบอาศัยความชื้นในดิน	เตรียมดินให้ละเอียด ไถดิน 2 ครั้ง และพรวน 2 ครั้ง ไถเปิดร่อง หยอดเมล็ดในร่องไถ คราดกลบ และเกลี่ยหน้าดินให้เรียบ [1]

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง กรมวิชาการเกษตร [1]

- ดินที่ขาดแคลเซียม ใส่ปูนขาว 100–200 กก./ไร่ ไถพรวนก่อนปลูก 2 สัปดาห์ [1] (บท ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20))
- การไถ ตากดิน และปรับปรุงดิน ช่วยลดเชื้อโรคในแปลง [2] (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

เมล็ดและระยะปลูก

- **เมล็ด** ใช้เมล็ดที่มีความงอกมากกว่า 75% อัตรา 12–15 กก./ไร่ [1]
- **ระยะ** 40–50 × 10–20 ซม. หยอด 2–3 เมล็ดต่อหลุม รวม 32,000–48,000 ต้นต่อไร่ [1]
- **ความลึก** 5–8 ซม. ถ้าปลูกฤดูแล้งควรลึก 10 ซม. ใช้ฟางคลุมดินหลังปลูก 10–15 วัน ช่วยรักษาความชื้น [1]
- **พื้นที่ใหม่** หรือไม่เคยปลูกถั่วลิสง คลุกเมล็ดด้วยไรโซเบียม (บท ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20))

คำนวณจำนวนต้นต่อไร่ และเมล็ดที่ต้องซื้อ
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/peanut-guide/planting**

เมล็ดพันธุ์

- เลือกเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการรับรองและตรวจสอบควบคุมคุณภาพ ไม่นำเมล็ดที่เป็นโรคเข้ามาในแปลง [2]
- กันโรคโคนเน่าด้วยการคลุกเมล็ดด้วยไอโปรไดโอน 50% ดับเบิลยูพี 3–5 กรัมต่อเมล็ด 1 กก. [1] (บท โรคถั่วลิสง (หน้า 23))

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗

บทที่ 7 · ช่วงที่ 3 ดูแล

ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม

ใส่ปุ๋ยถั่วลิสงสูตรอะไร อัตราเท่าไร คลุกไรโซเบียมอย่างไรลดไนโตรเจนได้ ดินขาดแคลเซียมใส่ปูนหรือยิปซัมเมื่อไหร่ และงานทดสอบที่ชัยภูมิพบอะไร

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกและ 30–40 วันหลังงอก**

สรุปสั้น

- พื้นที่ใหม่ ดินอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือไม่เคยปลูกถั่วลิสง: คลุกเมล็ดด้วยไรโซเบียม 200 กรัมต่อเมล็ด 12 กก. เพื่อลดปุ๋ยไนโตรเจน [1]
- ปุ๋ยเคมีตามเอกสาร: 18-46-0 17 กก. + 0-0-60 10 กก./ไร่ หรือ 12-24-12 25 กก./ไร่ หรือ 16-16-8 35 กก./ไร่ [1]
- ดินแคลเซียมต่ำ: ปูนขาว 100–200 กก./ไร่ ก่อนปลูก 2 สัปดาห์ หรือยิปซัม 50 กก./ไร่ [1]

ไรโซเบียม

พื้นที่เปิดใหม่ ดินอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือดินที่ไม่เคยปลูกถั่วลิสงมาก่อน ควรคลุกเมล็ดด้วยปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียม 200 กรัมต่อเมล็ด 12 กก. เพื่อลดการใส่ปุ๋ยไนโตรเจน [1] งานทดสอบที่ชัยภูมิคลุกเมล็ดด้วยไรโซเบียม 200 กรัมต่อเมล็ด 15 กก. [3]

ปุ๋ยเคมี

สูตร	อัตรา (กก./ไร่)
18-46-0 ร่วมกับ 0-0-60	17 + 10
12-24-12	25
16-16-8	35

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง กรมวิชาการเกษตร [1] ตัวเลขนี้ใช้สำหรับพื้นที่ใหม่หรือดินอุดมสมบูรณ์ต่ำ ถ้ามีผลวิเคราะห์ดินให้ใส่ตามผลวิเคราะห์

- **วิธีใส่** รองก้นหลุมก่อนปลูก หรือโรยข้างแถวแล้วกลบ ราว 10–15 วันหลังงอก [1]
- งานทดสอบฤดูแล้งที่ชัยภูมิใช้ 12-24-12 อัตรา 25 กก./ไร่ หรือใส่ตามค่าวิเคราะห์ดิน ร่วมกับไรโซเบียมและยิปซัม [3]
- งานทดลองที่สงขลาใส่ 12-24-12 25 กก./ไร่ และยิปซัม 50 กก./ไร่ เมื่อถั่วอายุ 15 วัน [4]

ส่งดินตรวจได้ที่ไหน

ส่งตัวอย่างดินเข้าตรวจวิเคราะห์ได้ที่ iLab (ilab.work) ดูวิธีเก็บตัวอย่างให้ถูกต้องได้ที่ วิธีเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ หรือสอบถามสถานีพัฒนาที่ดินในจังหวัดของกรมพัฒนาที่ดิน เมื่อได้ผลแล้วนำค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มาใช้เลือกสูตรและอัตราปุ๋ยในคู่มือเล่มนี้

แคลเซียม: ปูนขาวและยิปซัม

- ดินที่มีปริมาณแคลเซียมต่ำ ใส่ปูนขาว 100–200 กก./ไร่ แล้วพรวนดินก่อนปลูก 2 สัปดาห์ [1]
- หรือใส่ยิปซัมบนต้น 50 กก./ไร่ ในช่วง 30–40 วันหลังงอก [1] งานทดสอบที่ชัยภูมิใส่ยิปซัม 50 กก./ไร่ ช่วงออกดอกและลงเข็ม [3]

ผลทดสอบที่ชัยภูมิ

งานทดสอบในฤดูแล้งที่ชัยภูมิ (2554–2558) ใช้พันธุ์ขอนแก่น 6 หรือ 84-7 คลุกเมล็ดด้วยไรโซเบียม ใส่ 12-24-12 25 กก./ไร่ และยิปซัม 50 กก./ไร่ช่วงออกดอกและลงเข็ม เทียบกับวิธีของเกษตรกร ได้ผลผลิตฝักแห้งเฉลี่ย 337 กก./ไร่ เทียบ 295 กก./ไร่ [3] (บท ผลผลิต ต้นทุน และกำไร (หน้า 33))

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗
3. ศศิธร ประพรม และขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ (2554–2558). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗
4. สมศักดิ์ แสงพระจันทร์ และคณะ (ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ศึกษาพันธุ์และฤดูปลูกที่เหมาะสมกับถั่วลิสงฝักต้มในจังหวัดสงขลา (ตุลาคม 2560–กันยายน 2563). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗

บทที่ 8 · ช่วงที่ 3 ดูแล

น้ำ พรวนดิน และพูนโคน

ถั่วลิสงต้องการน้ำช่วงไหน ให้ทุกกี่วัน ดูอย่างไรว่าดินยังชื้นพอ พรวนดินพูนโคนตอนอายุเท่าไร และดินทรายต้องพูนโคนหรือไม่

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- ช่วงออกดอกจนถึงเมล็ดพัฒนา อายุราว 30–80 วัน ต้องไม่ให้ขาดน้ำ ให้น้ำทุก 7–10 วัน [1]
- ดูความชื้นดิน: ขุดลงลึก 20–30 ซม. ถ้าปั้นดินเป็นก้อนได้ ยังไม่ต้องให้น้ำ [1]
- พรวนดินพูนโคนตอนอายุราว 40 วัน เมื่อดินแน่นและหน้าดินแข็ง ส่วนดินทรายไม่จำเป็น [1]

การให้น้ำ

ระยะ	การให้น้ำ
ระยะงอก	ให้น้ำหลังปลูกตามความชื้นในดิน [1]
ออกดอกจนถึงเมล็ดพัฒนา (อายุราว 30–80 วัน)	ต้องไม่ให้ขาดน้ำ ให้ทุก 7–10 วัน [1]
ใกล้เก็บเกี่ยว	อย่าให้ขาดน้ำ เพราะความชื้นผิวเปลือกฝักจะลดต่ำกว่า 30% (โดยน้ำหนัก) ทำให้เชื้อรา *A. flavus* เจริญแทน [2] (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

เอกสารกรมวิชาการเกษตร [1][2]

- วิธีเช็กว่าต้องให้น้ำหรือไม่: ขุดดินลงลึก 20–30 ซม. ถ้าปั้นดินเป็นก้อนได้ ยังไม่ต้องให้น้ำ หรือดูอาการของต้นถั่วที่เริ่มมีใบเหี่ยวตอนกลางวัน [1]
- ฤดูแล้งปลูกแบบให้น้ำ ยกร่องปลูกช่วยให้ให้น้ำได้สะดวก (บท เตรียมดิน อัตราเมล็ด และระยะปลูก (หน้า 18))

พรวนดินและพูนโคน

- ทำเมื่อดินแน่นและหน้าดินแข็ง เพื่อปรับสภาพหน้าดินให้เหมาะต่อการแทงเข็มดอกพัฒนาเป็นฝัก [1]
- ทำเมื่อถั่วลิสงอายุราว 40 วัน หรือหลังถั่วเริ่มออกดอก 1–2 สัปดาห์ [1]
- **ระวังบาดแผลและกิ่งฉีกขาด** อาจทำให้โคนเน่า [1] (บท โรคถั่วลิสง (หน้า 23))
- ดินเนื้อหยาบ เช่น ดินทราย หรือร่วนปนทราย ไม่จำเป็นต้องพูนโคน [1]

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗

บทที่ 9 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

โรคถั่วลิสง

โรคโคนเน่า โรคลำต้นเน่าขาว โรคราสนิม โรคใบจุดสีดำ และโรคยอดไหม้ที่มีเพลี้ยไฟเป็นพาหะ มีอาการอย่างไร ป้องกันและกำจัดอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ต้นกล้าและช่วงฝน**

สรุปสั้น

- โรคที่เอกสารกรมวิชาการเกษตรระบุ 5 โรค: โคนเน่า (เมล็ดกล้า) ลำต้นเน่าขาว ราสนิม ใบจุดสีดำ และยอดไหม้ [1]
- โรคโคนเน่าระบาดรุนแรงตอนต้นกล้าอายุ 7–28 วัน กันด้วยการคลุกเมล็ดก่อนปลูก [1]
- ฝนชุกเสี่ยงโรคลำต้นเน่าและราสนิม: ไม่ให้น้ำท่วมขัง หมุนเวียนพืช [1]

โรค	อาการ	ป้องกันกำจัด
โคนเน่า หรือโคนเน่าขาด	ต้นเหี่ยวเหลือง ยุบตัว โคนต้นเป็นแผลสีน้ำตาล ระบาดรุนแรงตอนต้นกล้า อายุ 7–28 วัน	คลุกเมล็ดก่อนปลูกด้วยสารไอโปรไดโอน 50% ดับเบิลยูพี 3–5 กรัมต่อเมล็ด 1 กก.
ลำต้นเน่า หรือโคนเน่าขาว	ยอด กิ่ง และลำต้นเหี่ยวยุบเป็นท่อนๆ พบแผลเน่าส่วนที่สัมผัสผิวดิน มีเส้นใยสีขาว พบระบาดมากในฤดูฝน	ถอนต้นแสดงอาการเผาทำลาย ไม่ให้น้ำท่วมขังแปลงช่วงติดฝักถึงเก็บเกี่ยว ปลูกพืชหมุนเวียนที่ไม่ใช่พืชตระกูลถั่ว เช่น ข้าวฟ่าง พ่นเมตาแลกซิล+แมนโคเซบ (8%+64%) 15–20 กรัม หรือไอโปรไดโอน 50% ดับเบิลยูพี 40 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร
ราสนิม	ตุ่มสีน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้ม กระจายทั่วใบ คล้ายสนิมเหล็ก จำนวนมาก ระบาดรุนแรงในฤดูฝน	พ่นคลอโรทาโลนิล 75% ดับเบิลยูพี 40 กรัม หรือแมนโคเซบ 80% ดับเบิลยูพี 30–40 กรัม หรือมาเนบ 80% ดับเบิลยูพี 20 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร
ใบจุดสีดำ	แผลเป็นจุดสีดำ เริ่มจากใบล่าง ถ้ารุนแรงใบเหลือง ขอบใบบิดเบี้ยว ไหม้แห้งดำ ร่วงก่อนกำหนด	พ่นแมนโคเซบ 80% ดับเบิลยูพี 20–30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร
ยอดไหม้	ยอดอ่อนและใบยอดเป็นแผล ก้านใบโค้งและงอ ชะงักการเจริญเติบโต โดยมีเพลี้ยไฟเป็นแมลงพาหะ	ใช้พันธุ์ต้านทาน ขอนแก่น 6 เพิ่มอัตราปลูก หรือพ่นสารกำจัดเพลี้ยไฟ (บท แมลงศัตรูและหนู (หน้า 25))

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง กรมวิชาการเกษตร [1] ทุกสาร: ถ้าความเข้มข้นต่างจากที่ระบุใช้อัตราตามฉลาก สลับกลุ่มสาร และเว้นระยะก่อนเก็บเกี่ยวตามฉลาก

เอกสารต้นฉบับยังระบุสารอีกชนิดสำหรับโรคใบจุดสีดำ (เบโนมิล) แต่คู่มือนี้ไม่แนะนำให้ใช้ตามตัวเลขเดิมโดยไม่ตรวจว่าผลิตภัณฑ์ที่ซื้อยังจดทะเบียนใช้กับถั่วลิสงอยู่หรือไม่ ให้ตรวจฉลากทุกครั้ง

สินค้าที่ใช้ในขั้นนี้ (ไม่บังคับ ทำตามคู่มือได้ครบโดยไม่ต้องซื้อ)

แพนน่อน (แมนโคเซบ) ราสนิมและใบจุดสีดำถั่วลิสง (แมนโคเซบ)

แมนโคเซบ 80% ดับเบิลยูพี อัตรา 30–40 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตรสำหรับราสนิม และ 20–30 กรัมสำหรับใบจุดสีดำ ตามเอกสารกรมวิชาการเกษตร ถ้าความเข้มข้นผลิตภัณฑ์ต่างไปใช้ตามฉลาก เป็นสารแบบสัมผัสใช้ป้องกัน สลับกลุ่มสารและเว้นระยะก่อนเก็บเกี่ยวตามฉลาก

สแกน QR เพื่อดูสินค้าและราคาที่ร้าน

ป้องกันที่แปลง

- เมล็ดพันธุ์ปนเปื้อนเชื้อได้ ไม่นำเมล็ดพันธุ์ที่เป็นโรคเข้าแปลง ใช้เมล็ดพันธุ์รับรอง [2]
- ลดเชื้อในดินด้วยพืชหมุนเวียน การพักแปลง การไถพลิกดินลึกหรือตากดิน และเพิ่มอินทรียวัตถุ เผาเศษซากพืชและวัชพืชนอกแปลง [2]
- พูนโคนระวังบาดแผลที่ทำให้โคนเน่า (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗

บทที่ 10 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

แมลงศัตรูและหนู

เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อนถั่ว หนอนชอนใบ เสี้ยนดินที่เจาะฝัก และหนูที่ขุดเมล็ด ทำความเสียหายอย่างไร และป้องกันกำจัดอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- แมลงที่ทำลายถั่วลิสงตามเอกสารกรมวิชาการเกษตร: เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อนถั่ว หนอนชอนใบ เสี้ยนดิน และหนู [1]
- เพลี้ยไฟเป็นพาหะโรคยอดไหม้ และโรคใบจุดเหลือง [1]
- แมลงทำให้ฝักเป็นแผล เชื้อรา *A. flavus* เข้าทำลายได้ง่ายขึ้น [2] จึงต้องคุมแมลงด้วย (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

เพลี้ยไฟ

ดูดกินน้ำเลี้ยงทำให้ยอดและใบหงิกงอ บิดเบี้ยว มีรอยขีดข่วน ต้นถั่วชะงักการเจริญเติบโต เป็นพาหะนำโรคยอดไหม้และโรคใบจุดเหลือง เมื่อระบาดรุนแรงพ่นอะซีเฟต 75% เอสพี 20 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร [1]

เพลี้ยอ่อนถั่ว

ดูดน้ำเลี้ยงทำให้ต้นแคระแกร็น ใบอ่อนและยอดอ่อนหงิกงอ ดอกร่วง ระบาดรุนแรงในสภาพอากาศแห้งแล้ง ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน [1]

คลอร์ไพริฟอสห้ามใช้แล้ว

เอกสารกรมวิชาการเกษตรฉบับนี้ (2563) ระบุคลอร์ไพริฟอส 20% อีซี สำหรับเพลี้ยอ่อน [1] แต่คลอร์ไพริฟอสเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ห้ามผลิต นำเข้า มีไว้ครอบครอง หรือใช้ ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2563 [3] จึงไม่ควรใช้ ให้เลือกสารอื่นที่จดทะเบียนกับถั่วลิสงตามฉลาก

หนอนชอนใบถั่ว

กัดกินเนื้อเยื่อของใบ พบใบถั่ว หรือชักใยเอาใบถั่วมารวมกัน อาศัยกัดกินและเข้าดักแด้ในใบนั้น ระบาดรุนแรงในสภาพอากาศแห้งแล้ง ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน เมื่อใบถูกทำลายมากกว่า 30% พ่นซ้ำ 1–2 ครั้ง ห่างกัน 7 วัน [1] (เอกสารต้นฉบับระบุสารไว้ ให้ดูชนิดและอัตราที่ฉลากผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียน)

เสี้ยนดิน

- เจาะเปลือกถั่วเป็นรู แล้วกัดกินเมล็ดในฝัก นำดินเข้าไว้ในฝักแทนเมล็ดที่ถูกทำลาย ระบาดรุนแรงในพื้นที่ที่ป่าเปิดใหม่ [1]
- ป้องกันกำจัด: ใช้มะพร้าวทั้งผลผ่าซีกคว่ำฝังดินลึกถึงด้านบนกะลามะพร้าว ถ้าพบเสี้ยนดินให้นำผลมะพร้าวเผาทำลาย [1]

- เอกสารยังระบุสารเคมีชนิดเม็ดโรยดิน อัตรา 4 กก./ไร่ ให้ดูชนิดจากเอกสารต้นฉบับและฉลาก [1]

หนู

ขุดกินถั่วลิสงระยะปลูกหยอดเมล็ด ระยะฝักเก็บเกี่ยวจะกัดกินเฉพาะเมล็ด ระบาดรุนแรงในฤดูแล้ง ใช้วิธีป้องกันกำจัดแบบผสมผสาน คือ ใช้กรงดักหรือกับดักร่วมกับการใช้เหยื่อพิษ [1]

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗
3. ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 มีผล 1 มิถุนายน 2563 (พาราควอตและคลอร์ไพริฟอสเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4).

บทที่ 11 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

วัชพืช

วัชพืชในแปลงถั่วลิสงมีชนิดไหนบ้าง จัดการด้วยการไถตากดินและเก็บเศษพืชอย่างไร และทำไมไม่ลงรายละเอียดสารกำจัดวัชพืชในคู่มือนี้

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกและช่วงต้นกล้า**

สรุปสั้น

- เอกสารแนะนำ: ไถ 1 ครั้ง ตากดิน 2–3 สัปดาห์ แล้วพรวนดิน 1 ครั้ง คราดเก็บเศษซาก ราก เหง้า หัว และไหลของวัชพืชข้ามปีออกจากแปลง [1]
- เอกสารยังระบุสารกำจัดวัชพืชหลายชนิด แต่คู่มือนี้ไม่ลงอัตรา เพราะต้องตรวจว่าผลิตภัณฑ์ยังจดทะเบียนใช้กับถั่วลิสงอยู่หรือไม่ [1]

กำจัดโดยไม่ใช้สาร

1. ไถดิน 1 ครั้ง [1]
2. ตากดิน 2–3 สัปดาห์ [1]
3. พรวนดิน 1 ครั้ง [1]
4. คราดเก็บเศษซาก ราก เหง้า หัว และไหลของวัชพืชข้ามปีออกจากแปลง [1]

เศษซากพืชและวัชพืชในแปลงเป็นที่อาศัยของเชื้อโรค ควรเก็บและเผาทำลายนอกแปลง [2] ช่วงที่ต้องพรวนพูนโคนก็ช่วยกำจัดวัชพืชได้ (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))

วัชพืชที่พบบ่อย

ประเภท	ตัวอย่างที่เอกสารระบุ
ใบแคบ	หญ้าปากควาย หญ้าตีนกา หญ้าดอกขาว หญ้านกสีชมพู
ใบกว้าง	ผักโขมดิน ผักเบี้ยดิน หญ้ายาง สาบแร้งสาบกา
กก	แห้วหมู

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง กรมวิชาการเกษตร [1]

สารกำจัดวัชพืช

เอกสารระบุตัวอย่างสารกลุ่มพ่นคลุมดิน [1] คู่มือนี้ไม่ลงรายละเอียด เพราะเอกสารไม่ระบุอัตราไว้ และสารบางตัวอาจไม่มีผลิตภัณฑ์จดทะเบียนใช้กับถั่วลิสงแล้ว ให้ถามร้านที่เชื่อถือได้ หรืออ่านฉลากว่าระบุถั่วลิสงและวัชพืชเป้าหมายหรือไม่ ส่วนพาราควอตห้ามใช้ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2563 [3]

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗
3. ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 มีผล 1 มิถุนายน 2563 (พาราควอตและคลอร์ไพริฟอสเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4).

บทที่ 12 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

เชื้อราและอะฟลาทอกซิน

อะฟลาทอกซินคืออะไร ทำไมถั่วลิสงเสี่ยงมาก ค่าที่กฎหมายกำหนดเท่าไร และเกษตรกรป้องกันได้อย่างไรตั้งแต่เมล็ดพันธุ์ ดิน น้ำ แมลง เก็บเกี่ยว และตากฝัก

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- อะฟลาทอกซินเป็นสารพิษที่สร้างจากเชื้อรา *Aspergillus flavus* เป็นสารก่อมะเร็งตับทั้งในมนุษย์และสัตว์เลี้ยง [1]
- ประเทศไทยกำหนดปริมาณสารพิษปนเปื้อนในผลิตผลเกษตรไว้ไม่เกิน 20 ไมโครกรัม/กก. (20 ppb) [1]
- กำจัดสารนี้ต้องใช้อุณหภูมิสูงกว่า 260 °C ทำได้ยากในทางปฏิบัติ จึงต้องป้องกันตั้งแต่เพาะปลูกจนถึงมือผู้บริโภค [1]

ทำไมถั่วลิสงเสี่ยง

การปนเปื้อนเกิดขึ้น 2 ช่วง [1]

- **ช่วงดูแลรักษาในแปลง (pre-harvest)** ตั้งแต่ฝักเริ่มพัฒนาไปจนถึงเก็บเกี่ยว เชื้ออาศัยอยู่ในดิน และถั่วลิสงสร้างฝักใต้ผิวดิน โอกาสที่เชื้อจะเข้าทำลายฝักและสร้างสารอะฟลาทอกซินในเมล็ดถั่วลิสงจึงมีสูงมากเมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น
- **ช่วงหลังเก็บเกี่ยว (post-harvest)** ระหว่างเก็บเกี่ยว เก็บรักษา และขนส่งจนถึงมือผู้บริโภค ทำให้สูญเสียทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมถึงสารพิษที่เกิดขึ้นเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

ถั่วลิสงเป็นอาหารสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคชาวไทยได้รับสารอะฟลาทอกซิน จากการประเมินความเสี่ยงของประเทศ [1]

ป้องกันในแปลง 5 ข้อ

1. **เมล็ดพันธุ์สะอาด** เชื้อปนเปื้อนมากับเมล็ดพันธุ์ได้ ไม่นำเมล็ดพันธุ์ที่เป็นโรคเข้าแปลง ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการรับรองและตรวจสอบควบคุมคุณภาพ [1] (บท พันธุ์ถั่วลิสง (หน้า 8))
2. **ลดเชื้อในดิน** ปลูกพืชหมุนเวียน พักแปลง ไถลึกพลิกหน้าดินหรือตากดิน ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด หรือสารชีวภัณฑ์ เก็บวัชพืชและเศษซากพืชเผาทำลายนอกแปลง [1]
3. **ไม่ให้ถั่วขาดน้ำใกล้เก็บเกี่ยว** ถ้าขาดน้ำ ความชื้นผิวเปลือกฝักลดต่ำกว่า 30% (โดยน้ำหนัก) เชื้อจุลินทรีย์อื่นในดินเจริญช้าลงหรือหยุด *A. flavus* จึงเจริญแทนที่ และถั่วลิสงป้องกันตัวเองได้น้อยลง เชื้อจึงเข้าทำลายง่ายขึ้น [1] (บท น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22))
4. **คุมแมลง** แมลงทำให้ฝักเป็นแผล เชื้อเข้าง่ายขึ้น พ่นสารเมื่อพบการเข้าทำลาย [1] (บท แมลงศัตรูและหนู (หน้า 25))
5. **เก็บเกี่ยวถูกเวลา** เก็บตามอายุพันธุ์ เลือกปลิดเฉพาะฝักดี ฝักสดส่งถึงตลาดไม่เกิน 24 ชั่วโมง ฝักแห้งตากในช่วงแดดจัด 3–5 วัน ให้ความชื้นต่ำกว่า 9% [1] (บท เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์ (หน้า 31))

ตรวจสอบเองไม่ได้ด้วยตา

ฝักที่ราขึ้นเห็นได้ แต่ปริมาณสารพิษดูด้วยตาไม่ได้ ถ้าจะส่งขายหรือแปรรูป ให้ถามผู้รับซื้อว่ามีเกณฑ์ตรวจสารพิษอย่างไร เกณฑ์ตามที่ระบุในเอกสาร คือ ไม่เกิน 20 ppb [1]

แหล่งอ้างอิง

1. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗

บทที่ 13 · ช่วงที่ 5 เก็บเกี่ยวและขาย

เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์

เก็บถั่วลิสงเมื่อไหร่ ดูสีเปลือกในฝักอย่างไร ตากฝักกี่วันจนความชื้นต่ำกว่า 9% ฝักสดต้องส่งตลาดภายในกี่ชั่วโมง และเก็บเมล็ดพันธุ์อย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ตามอายุพันธุ์**

สรุปสั้น

- นับอายุ: ฝักสด 80–90 วัน ฝักแห้ง 95–125 วัน ตามพันธุ์ ฤดูปลูก และสถานที่ หรือดูสีด้านในเปลือกฝักเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำมากกว่า 60% [1]
- ฝักแห้ง: ตากบนแคร่หรือผ้าใบไม่ให้สัมผัสพื้นดิน พลิกกลับ 2–3 ครั้งต่อวัน แดดจัดตาก 3–5 วัน ให้ความชื้นต่ำกว่า 9% [1]
- ฝักสด: บรรจุกระสอบสะอาด ส่งตลาดภายใน 24 ชั่วโมง ไม่กองทิ้งเกิน 1 วัน [1]

เก็บเมื่อไหร่

- นับอายุ: ฝักสดราว 80–90 วัน ฝักแห้ง 95–125 วัน [1] ดูอายุแต่ละพันธุ์ในบท พันธุ์ถั่วลิสง (หน้า 8)
- หรือสังเกตสีของเปลือกฝักด้านใน เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำมากกว่า 60% [1]
- ตอนถอนหรือขุดต้นถั่วลิสง ต้องระวังไม่ให้ฝักเกิดรอยแผล [1]
- เก็บตามอายุพันธุ์ เลือกปลิดเฉพาะฝักดี [2]

ตากฝักแห้ง

1. ตากบนตะแกรงตาข่ายใบ แคร่ หรือผ้าใบ โดยไม่ให้ฝักสัมผัสพื้นดิน [1]
2. พลิกกลับกองถั่วที่ตากประมาณ 2–3 ครั้งต่อวัน ช่วยให้ฝักแห้งเร็วขึ้น [1]
3. ช่วงที่มีแดดจัดใช้เวลาตาก 3–5 วัน ลดความชื้นให้ต่ำกว่า 9% [1]

การตากให้ความชื้นต่ำกว่า 9% ลดการปนเปื้อนของเชื้อรา *A. flavus* และสารพิษได้ [2] (บท เชื้อราและอะฟลาทอกซิน (หน้า 29))

ฝักสด

บรรจุในกระสอบป่านที่สะอาด ส่งตลาดภายใน 24 ชั่วโมง ไม่ควรกองถั่วไว้นานเกิน 1 วัน เพราะอาจเกิดเชื้อราได้ [1]

เก็บเมล็ดพันธุ์

- ถั่วลิสงฝักแห้งที่จะเก็บเป็นเมล็ดพันธุ์ ให้เก็บในรูปฝัก เมล็ดขนาดกลางจะเก็บรักษาได้นานกว่าเมล็ดขนาดใหญ่และขนาดเล็ก [1]
- เก็บในถุงพลาสติกหนา อากาศโปร่งถ่ายเทดี ป้องกันฝนได้ ไม่มีมอด หนู หรือสัตว์เลี้ยงเข้าบริโภค [1]
- บางพันธุ์เมล็ดมีการพักตัว เช่น ขอนแก่น 6 ประมาณ 4 สัปดาห์หลังเก็บเกี่ยว [1]

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร (กรกฎาคม 2563). *เอกสารคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสง*. doa.go.th ↗
2. กรมวิชาการเกษตร. รู้จริงเรื่องพืชกับกรมวิชาการเกษตร: การจัดการเชื้อราและสารอะฟลาทอกซินเพื่อความปลอดภัยในระบบปลูก (ระดับเกษตรกรผู้ผลิต). doa.go.th ↗

บทที่ 14 · ช่วงที่ 5 เก็บเกี่ยวและขาย

ผลผลิต ต้นทุน และกำไร

ถั่วลิสงให้ผลผลิตกี่กิโลกรัมต่อไร่ วิธีของกรมวิชาการเกษตรเทียบวิธีเกษตรกรได้ผลต่างกันเท่าไร และเครื่องคำนวณต้นทุนและกำไรที่ใส่ตัวเลขของตัวเองได้

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกและหลังขาย**

สรุปสั้น

- งานทดสอบฤดูแล้งที่ชัยภูมิ (2554–2558): วิธีของกรมวิชาการเกษตรได้ผลผลิตฝักแห้งเฉลี่ย 337 กก./ไร่ วิธีเกษตรกร 295 กก./ไร่ [1]
- อัตราส่วนรายได้ต่อการลงทุน (BCR) เฉลี่ย 2.56 เทียบกับ 1.80 ของวิธีเกษตรกร [1]
- เกษตรกรพอใจเทคโนโลยีในระดับมาก 45–70% ที่พอใจมากคือวิธีใส่ยิปซัมช่วงออกดอกลงเข็ม และการวิเคราะห์ดินก่อนปลูกเพื่อใส่ปุ๋ยตามผลวิเคราะห์ [1]

ผลทดสอบที่ชัยภูมิ

รายการ	วิธีของกรมวิชาการเกษตร	วิธีของเกษตรกร
ผลผลิตฝักแห้ง (กก./ไร่)	337	295
BCR	2.56	1.80

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ ฤดูแล้ง 2554–2558 พันธุ์ขอนแก่น 6 หรือ 84-7 คลุกไรโซเบียม ใส่ 12-24-12 25 กก./ไร่ หรือตามผลวิเคราะห์ดิน และยิปซัม 50 กก./ไร่ช่วงออกดอกลงเข็ม [1] รายงานมีตัวเลขรายได้และต้นทุนด้วย แต่ตัวเลขผลตอบแทนบางค่าไม่ตรงกับรายได้ลบต้นทุน จึงไม่ยกมาในตาราง

ส่วนที่ภาคใต้ ผลผลิตฝักสดของ สข.38 เฉลี่ย 506 กก./ไร่ และขอนแก่น 84-8 643–786 กก./ไร่ [2] ผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศปี 2560 อยู่ที่ 304 กก./ไร่ [2]

คำนวณต้นทุนและกำไร

เครื่องคำนวณต้นทุนและกำไรต่อไร่ต่อรอบ
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/peanut-guide/cost**

ผลผลิต 0.34 ตัน (ฝักแห้ง) ตั้งตามผลทดสอบที่ชัยภูมิ ส่วนราคาและต้นทุนเป็นตัวเลขสมมติ ถ้าขายฝักสดให้ใส่น้ำหนักและราคาฝักสด

เพิ่มกำไรได้จากตรงไหน

จุดที่ทำได้	ผลต่อกำไร	บทที่เกี่ยวข้อง

ใส่ยิปซัมช่วงออกดอกลงเข็ม และปุ๋ยตามผลวิเคราะห์ดิน	เกษตรกรพอใจมาก ผลผลิตฝักแห้ง 337 เทียบ 295 กก./ไร่ [1]	ปุ๋ย ไรโซเบียม ปูน และยิปซัม (หน้า 20)
เลือกพันธุ์ให้ตรงตลาด	ฝักต้มราคาตามตลาด เมล็ดโตเก็บได้เร็วกว่า	พันธุ์ถั่วลิสง (หน้า 8)
ไม่ให้ขาดน้ำช่วง 30–80 วัน	ฝักเต็ม ผลผลิตต่อไร่สูง	น้ำ พรวนดิน และพูนโคน (หน้า 22)
ตากฝักให้ความชื้นต่ำกว่า 9%	ลดเชื้อรา ผ่านเกณฑ์อะฟลาทอกซินของผู้รับซื้อ	เก็บเกี่ยว ตากฝัก และเก็บเมล็ดพันธุ์ (หน้า 31)

แหล่งอ้างอิง

1. ศศิธร ประพรม และขจรวิทย์ พันธุ์ยางน้อย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัยภูมิ). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ (2554–2558). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗
2. สมศักดิ์ แสงพระจันทร์ และคณะ (ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา). รายงานผลงานเรื่องเต็ม: ศึกษาพันธุ์และฤดูปลูกที่เหมาะสมกับถั่วลิสงฝักต้มในจังหวัดสงขลา (ตุลาคม 2560–กันยายน 2563). กรมวิชาการเกษตร. doa.go.th ↗

ถามต่อได้ที่ FarmKaset.ORG

ตั้งกระทู้ถาม
ชาวสวนและสมาชิกช่วยกันตอบ ฟรี

อ่านฉบับล่าสุด
คู่มือปลูกถั่วลิสง ออนไลน์

สอบถามเรื่องปุ๋ยและยา
โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

คู่มือปลูกถั่วลิสง โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาแจกจ่ายได้ (ไม่ควรแก้ไข) · CC BY-ND 4.0